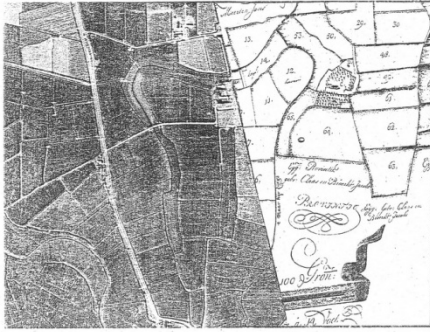

De tentoonstelling "Ubbega van Onder tot Boven" is in 1997 gehouden in de kerk van Adorp. Daar zijn onder meer de panelen met de veldnamen gepresenteerd. De werkgroep "Inventariseren van boerderij- en veldnamen" is bij de oprichting van de HKU in het najaar van 1995 actief geworden. Harrie Vos was de drijvende kracht. De overige leden zijn niet meer bekend. Na de tentoonstelling is de werkgroep opgeheven.

TENTOONSTELLING
IN DE KERK TE ADORP

HISTORISCHE KRING UBBEGA

UBBEGA
VAN ONDER
TOT BOVEN

ARCHEOLOGIE
VELDNAMEN
OUDE LUCHTFOTO'S
OUDE KAARTEN

24 oktober - 2 november 1997

Geopend: vr 19.00 - 22.00; za, zo 14.00-17.00 en 19.00-22.00

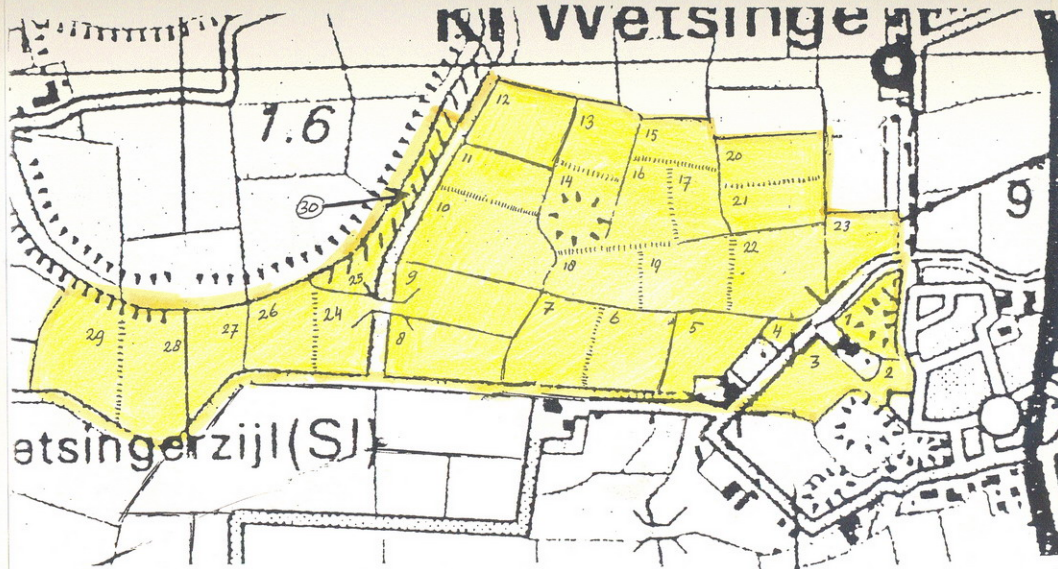
WV vveisinge

7.6

30

9

etsingerzijl (S)

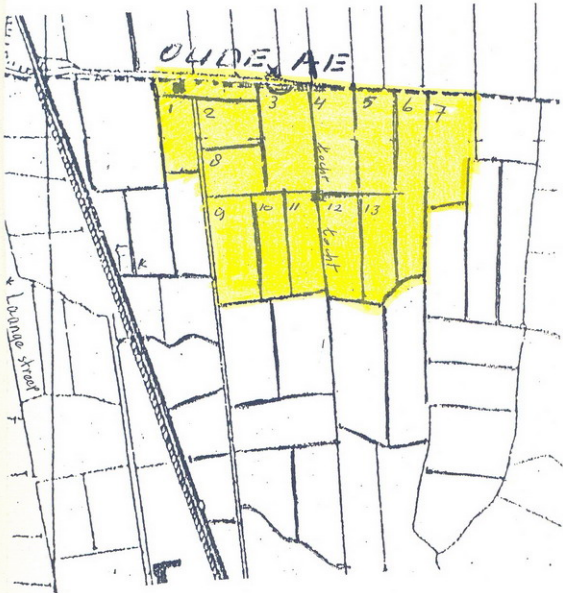

Voormalige boerderij B J Kuipers.
Singelweg 20,
Sauwerd.

Deze boerderij is in 1877 gebouwd door J G van der Molen en B R Sikkens. (vermeld op de stoep)
Voorheen stond er een boerderij op "Toen", dichterbij naar het Hoogpad. Sinds 1911 in handen van de familie Kuipers. (tot 1995)

1. Wierde Gruinlaand. Een gedeelte van de Sauwerder Wierde.
2. Toen.
3. Wierde Baauwlaand. (idem 1)
4. Kampke.
5. Stuk bie 't Opslag.
6. Veurste stuk van Datema.
7. Maststuk van Datema. Tegenover 't Ploatske. (Nu Veldman)
8. Achterste stuk van Datema. (6,7 en 8 in 1981 gekocht van boer Wridzer Datema) Drijsprong. Waar het Wetsinger Maar in het Sauwerder Maar uitkomt.
9. 2.14 bunder van Roege veur Til. Til=brug (Aangekocht in 1941 van Roege. Achter de til stond tot aan 1941 het "ploatske" van Roege. Het stond op perceel 26. Het was een landbouwbedrijfje. De produkten werden per praam vervoerd naar het havenkje.)
10. 2.70 bunder naast Roege.
11. Anderhalf bunder aan 't Moar.
12. 1.80 aan 't Moar.
13. 1.40 achter 't Hoogje.
14. 't Hoogje. Een oude wierde. Waarschijnlijk nooit bewoond geweest. Vermoedelijk een vluchtplaats voor het vee.
15. Jeuden Kerkhof. De boerderij grenzend aan dit perceel wordt het Jeudenploatske genoemd. (Faber, Karspelweg). Maar waarom kerkhof is niet bekend. Misschien een niet al te best stuk land?
16. Dobstuk. Dobbe=drinkplaats voor vee. Er is geen spoor meer van een dobbe te bekennen. Waarschijnlijk gedempt. De huidige boerderij is altijd een akkerbouwbedrijf geweest.
17. Kwoade twij (=2 juk=1 bunder) Niet al te beste grond.
18. Braide drij.
19. Gescheurd gruinlaand aan Voart. (Voart=een boerenlaan)
20. 1.23 bunder aan Bloem. (grenzend aan de Fam. Bloem)
21. 1.43 bunder naast vair en half bie hoes.
22. Vair en half bie hoes.
23. Stuk van Klaas Jan Bijsterveld. De heer Bijsterveld heeft dit stuk vaak gehuurd. (destijds nog van Sikkens) In 1979 aangekocht door de fam. Kuipers.
24. 1.10 bunder over Til.
25. Tip over Til. (Torrington's Til)
26. Ol Halmstuk. (Voormalig boerderijtje Roege)
27. Houkstuk 't Moar.
28. 2.05 bunder van Roege op ain noa leste stuk.
29. Stuk bie Horinga. (grenzend aan het land van Horinga)
30. Ol Diek. Langs de meander van de voormalge Hunze.

OLDE AIE

* Lange Street.

Voormalige Boerderij H. Boer,
Oosterstraat 32,
Sauwerd.

Deze boerderij ligt aan de oude Ae. ('t Ol Nij)

Het is een idyllisch plekje.

Vlak bij de boerderij staat nog een oud huisje.

Schrijver Arjan Miedema, destijds leraar aan de ULO te Bedum, schreef een boek getiteld: "De Heer van 't Wold". Deze Miedema kwam veel op deze boerderij en was nogal gecharmeerd van deze plek. In zijn boek heeft hij dit plekje voor ogen.

Vlakbij de spoorlijn heeft eveneens een oud boerderijtje gestaan. Tot aan de aanleg van de spoorlijn Groningen - Delfzijl (1884) heeft het daar gestaan. Toen Henk Boer als kleine jongen met zijn ouders op hun boerderij kwam wonen, stonden op de plek van het afgebroken boerderijtje nog 7 grote bomen. Je ziet nog steeds een hoogte op dat perceel.

Op een oude kaart van 1905 stond aan de oostkant van de oude Ae een steenfabriek. Bij de boerderij van Faber aan de Karsspelweg liggen aan het Wetsinger Maar een tweetal percelen die misschien ooit eens zijn afgetiggeld.

Misschien is de klei destijds naar deze fabriek gebracht.

1. Ol Ven.

Ven, Venne is oud groenland. Vroeger was hier akkerbouw en was dit het enigste stukje groenland.

2. -

3. Meul'nstuk.

Tot ongeveer 1930 stond tegenover dit perceel aan de oostkant van de oude Ae een watermolen. Via een tocht werd de Almapolder bemalen. Dit molentje draaide op windkracht en bij windstil weer op stoomkracht. De westelijke oever werd daardoor uitgehold zodat de oude Ae hier een stuk breder is. In de oostelijke oever is nog steeds een stuk muur zichtbaar.

4. -

5. -

6. Laange Stuk.

7. Stuk aan Blauwikel.

8. Twijde stuk aan Loan.

9. -

10. Middelste tegen Marringa aan.

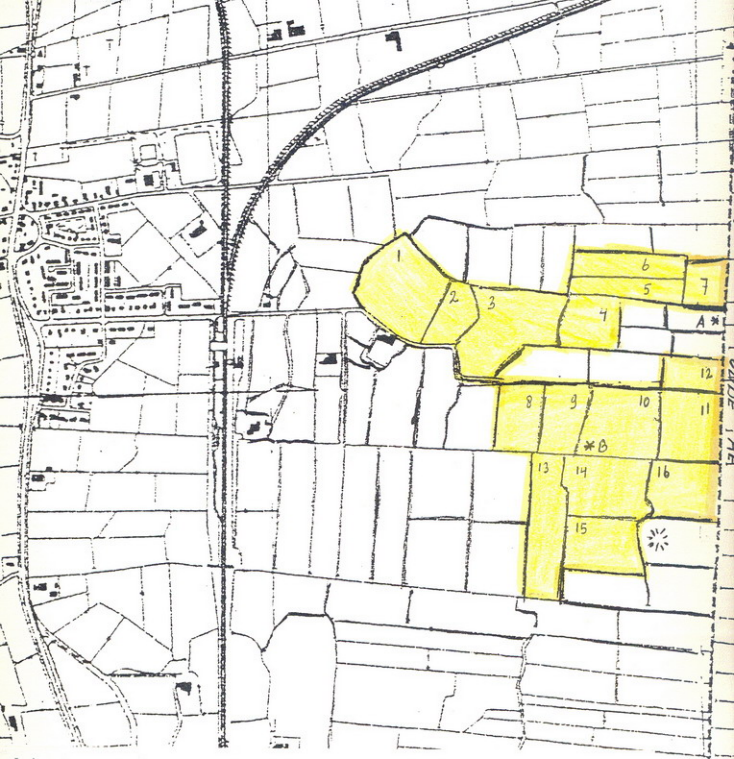
11. Diskaant Bad. De bad is er niet meer. Nu een dam met een duiker.

12. Aanderkaant bad.

13. -

Opmerking:

Ongeveer 130 jaar geleden is het huisje naast de boerderij gebouwd. Voorheen lag er een woonscheepje in de oude Ae. Het scheepje was op een gegeven moment erg bouwvallig. De eigenaar van het scheepje heeft toen een stukje grond van de boer gekocht en er een huisje laten bouwen. De heer J. Ritzema, de latere bewoner van Harssenbosch, heeft hier gewoond. Ritzema was een van de laatste wilsterflappers van Groningen. (wilsters = goudplevieren)

7

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- A *
- 8
- 9
- 10
- 11
- * B
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16

SCALE 1:125

Boerderij Blauwikel,
Stationsstraat 27,
Sauwerd.

Achter het Spoor.

De gemeente heeft hier onlangs het bordje ARWERD geplaatst. Bij de boerderij van Blauwikel ligt nog een gedeelte van een wierde. De naam Arwert, in Sauwerd voorkomend, zal vermoedelijk ook met deze wierde te maken hebben.

Volgens Blauwikel zou een groot gedeelte van het gebied rondom de wierde ook DRIEBORG kunnen heten.

In de volksmond werd dit gebied vaak DRIEBORG genoemd.

Waarom Drieborg? Volgens Blauwikel stonden in dit gebied drie borgen. Borgen niet in de betekenis van de grote versterkte steen steenhuizen zoals de vroegere Onstaborg. Een redelijk grote boerderij werd in de volksmond ook wel borg genoemd.

Een van de drie "borgen" stond ongeveer op de plaats van de huidige boerderij. In de grond zitten veel stukken van kloostermoppen. Het schuurgedeelte van de huidige boerderij is in 1870 gebouwd.

Vlak bij de oude AE zou een tweede "borg" hebben gestaan ten zuiden van perceel 16. Volgens B. zitten hier nog steeds kloostermoppen in de grond. De derde "borg" zou hebben gestaan op de plaats van de voormalige boerderij van van Ittersum, nu bewoond door Alfred Huinder. (Munnikeweg 2) Dit terrein ligt inderdaad wat hoger dan de omgeving.

In hoeverre klopt dit verhaal? Of is het fantasie?

Volgens het Groninger Woordenboek van K. ter Laan betekent "Drieborg" huis met 3 deuren, 3 schoorstenen enz. bewoond door drie gezinnen. Licht hier de oplossing?

1. Wier.

2. Lutje Wier.

Het grootste deel van deze wierde is in de loop der tijd verdwenen. Gelukkig staat er nog een restant!

In de oude huurcontracten stond vaak dat de wierdegrond afgevoerd moest worden en op het eigen land moest worden verspreid als bemesting. Dit gebeurde jaarlijks. Je was het verplicht!

Een van de vroegere bewoners liet dit dikwijls na en kon dus opstappen! Op deze manier is de wierde voor een groot gedeelte verdwenen. In de wierdegrond zaten veel potscherven. Het is dus altijd een bewoonde wierde geweest.

3. Peerdekop. De vorm van een paardekop. Deze naam kom je bij meerdere boerderijen tegen.

4/5/6. Deze stukken liggen wat lager. Hier streken tijdens de vogeltrek veel "wilsters" (goudplevieren) neer. De bekende Wilsterflapper Jan Ritzema heeft hier vele wilsters gevangen. Bij A, aan de oude AE, heeft een huisje gestaan (tot ongeveer 1965) waar Ritzema enige jaren heeft gewoond.

8. Aartenstoppel. (aarten=erwten)

9. Bonenstoppel.

10. Op dit perceel heeft lang geleden ook een huisje gestaan.

Wed. Kok, die later in het dorp een kruidenierswinkeltje had, (Kerkstraat 5), is hier geboren. Het huisje is in het begin van deze eeuw afgebroken.

12. Ongeluksstukje.

Dit perceel lag ong. 15 minuten gaans van de boerderij af. Bij het melken werd men nogal eens overvallen door een onweersbul. Men was te ver van de boerderij af om te kunnen schullen.

13. Drieborgsterlaan.

Weer de naam Drieborg !

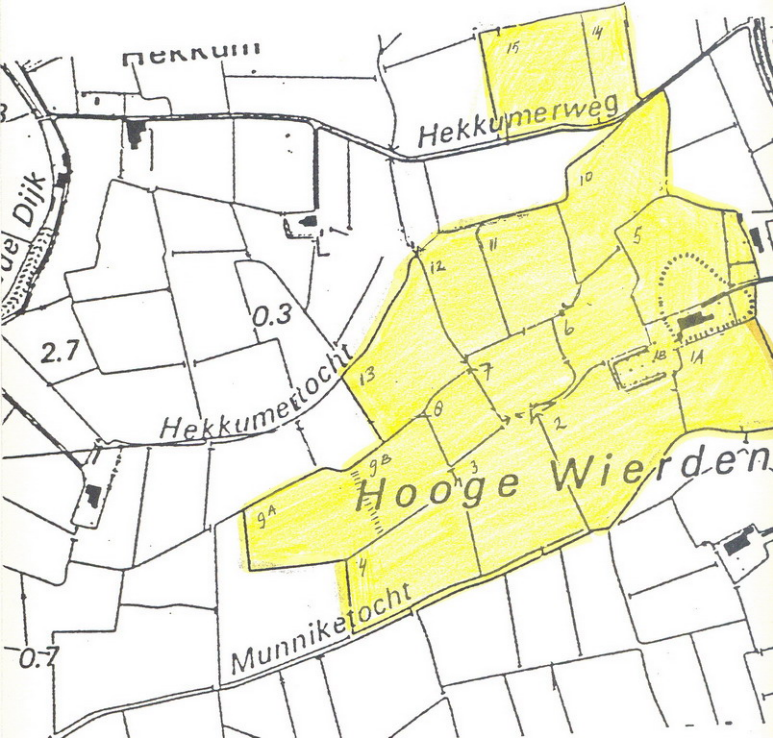
Langs dit perceel heeft een pad gelopen.

14 Hoge Stukken.

De bodem bestaat hier uit zandgrond waarin veel schelpengruis. Ten oosten van deze percelen ligt een hogere zandbult. Deze stukken liggen ong. een halve meter hoger dan de overige percelen. Op deze stukken werd de wierdegrond opgebracht. Het is een natuurlijke verhoging. Een restant van de vroegere Wadbodem?

15. De Prairie.

Vroeger groeiden hier veel wilde grassoorten zoals veldbeemd, ruwe beemd en kropaar. In het voorjaar groeiden deze soorten snel, in het najaar nauwelijks. Dit was hoolland. Het was echter ongeschikt voor de koeien. (grof hooi) Voor de paarden was het uitstekend.

Hekumer

Hekumerweg

de Dijk

2.7

0.3

Hekumertocht

Hooge Wierden

Munniketocht

0.7

15

14

10

11

5

12

6

13

7

14

8

2

9A

9B

3

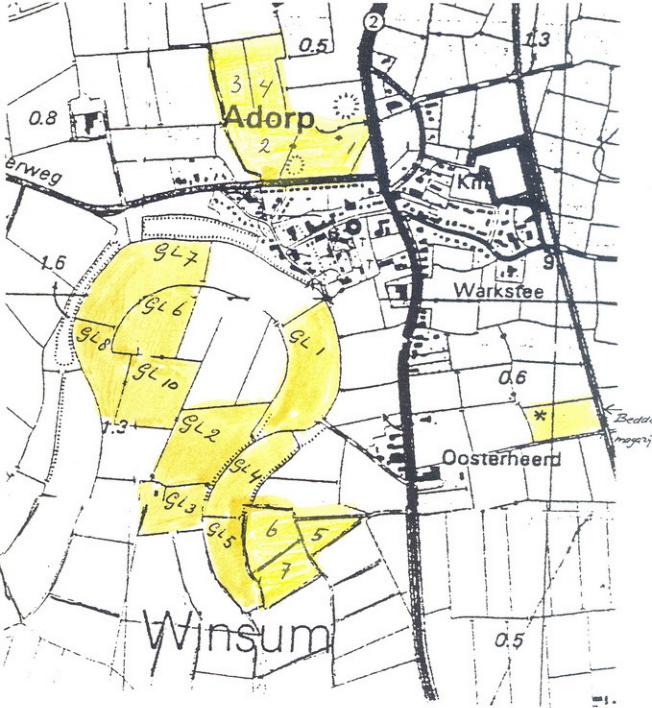
4

Boerderij C J J Raangs.
Provincialeweg 34,
Heksum.

Deze boerderij ligt op een prachtige, ongeschonden wierde.
Deze wierde is vermoedelijk eeuwen lang bewoond geweest.
De huidige boerderij is in 1850 gebouwd. Voor 1850 stond er een
andere boerderij.

Enkele perceelsnamen:

- 1a. Duurts Laand. Ooit eens aangekocht van Duurt Jensema.
- 1b. Ol Haim.
Op dit perceel stond de voorganger van de huidige boerderij.
5. Wier.
6. Motkamp.
Mot waarschijnlijk in de betekenis van veegsel, stof uit de
dorsmachine. Dit stof werd hier opgegooid, zodat het kon ver-
waaien.
Het kan uiteraard ook met varkens te maken hebben. Een zeug
is in het gronings een mot of modde.
Het eerste lijkt ons waarschijnlijker. Deze boerderij is in
het verleden een akkerbouwbedrijf geweest.
7. Vairde Haalf. (=drie en een half gras/groas)
Drie hele grazen en het vierde gras was een half, vandaar
vairde haalf. (een gras is een halve ha)
8. Lutje Kloes.
Deze naam is ons niet geheel duidelijk!
Kloes? Volgens het woordenboek van K ter Laan is kloes een
gloelende kool. Dat heeft er voor ons gevoel helemaal niets
mee te maken.
Aan de andere kant van het Reitdiep (overdaips) spreekt men
niet van kloes of kloeze maar van kluus. Er bestaat nog een
gezegde: Hai komt in gain kerk of kluus.
Volgens het Nedersaksich Instituut zou dat er mee te maken
kunnen hebben. We zijn tenslotte dicht bij de Munniketocht en
de oude Munnikeweg. Kluus zou dan iets met een kluizenaarsbe-
staan te maken kunnen hebben. Niet een gewone kluizenaar maar
kloosterlingen die een kluizenaarsbestaan leiden.
Ook de heer Raangs zelf weet niet waar de naam vandaan komt.
Wie weet het wel?
- 9b. Grode Kloes.
13. Kibbelven.
Ven, venne, vinne is oud groenland.
Kibbel? Kibbelen. Een stuk land waarover gekibbeld, getwist
werd?
Volgens K ter Laan is een kibbelkaamp een stuk land waarover
gepleit werd.

Boerderij F E Wieringa,
Provinciale Weg 16,
Adorp.

1. Grode Drij.
Op dit perceel ligt een wierde.
Hier stond tot aan 1905 het kleine boerderijtje: " 't Hounder-
nust". (Hounder = kippen)
2. Vief Groas.
3. Pad Drij.
4. Vier 't half juk. (op een half juk na 4 juk)
5. Tipke.
6. -
7. -

In het gebied "De Hammen".

In een grote lus van de voormalige Hunze. (Selwerder Diepje)
Nu grotendeels in het bezit van Het Groninger Landschap.

- GL 1. Til 10. Heeft hier ooit een brugje (til) gelegen?
10 = 10 groas.
- GL 2. Slot 8. Waarom slot?
- GL 3. Dobstuk. Heeft hier een dobbe gelegen? Het vee kon hier
drinken. Bij dit perceel heeft een boerderijtje gestaan.
- GL 4. Oeterdleken.
- GL 5. Idem. Langs 4 en 5 liep vroeger een kerkepad van Harssens-
bosch naar Adorp. Over de sloten lagen planken met een Leu-
ning.
- GL 6. Pladde Vief.
- GL 7. -
- GL 8. Lutje Vief.
- GL 9. Bakkers Vief.
- GL 10. Stiekelstuk.

Veel koemelkers (melkventers) uit de stad kwamen in de Hammen
stukjes land huren om een paar koelen te kunnen melken.
Elk jaar werd dat land publiekelijk te huur aangeboden in het
Witte Hoes.

 Beddemagazijn. Vroeger stond hier een reclamebord voor
bedden aan het spoor.

Voormalige boerderij A Heerema,
Paddepoelsterweg 5,
Adorp.
Nu bewoond door A W Kooman.

De familie Heerema heeft deze boerderij ruim 100 jaar bewoond.
Boven de deeldeur staat in een gevelsteen het jaartal 1793.
Het voorhuis is vermoedelijk nog ouder!

1. Wier. Deze wier is 3.2 meter hoog.
Volgens Heerema uitstekende grond. Al vroeg in het voorjaar liet hij hier de koelen grazen. Ook in de herfst als het elders al te nat was kon je hier het vee nog laten grazen. De wier is nog volledig intact. Het heeft niet veel gescheeld of de wier was zoals vele wierden in het begin van deze eeuw afgegraven om als mestgrond afgevoerd te worden. De eigenaar, een notarisfamilie uit Utrecht, was f50.000,- geboden voor de afgraving. De wierdegrond moest echter over de percelen van de buurman vervoerd worden naar het Reitdiep om daar per schip te worden afgevoerd. De buurman eiste daarvoor f10.000,-. Deze prijs vond men te hoog en de hele onderneming werd afgeblazen. Deze wierde is in het verleden bewoond geweest. Bij bewerking komt men nog steeds stenen tegen. Persoonlijk vind ik deze prijzen voor die tijd erg hoog!
Kloppen deze prijzen?
2. Achter Wier.
3. Zeuven groas naast hoes.
4. Zes groas naast wier.
5. Vief groas.
6. Laange Drij. In 1987 maakte hier een vliegtuigje een noodlanding. Het werd ter plekke nagekeken. Het is een weekend blijven staan en daarna op eigen kracht weer opgestegen. Het perceel was daartoe lang genoeg.
7. Middelste Zes. Altijd een zeer vogelrijk perceel geweest. Veel Kieviten en grutto's komen hier broeden.
8. Achterste Zes.
9. De Grode Vief.
10. Lutje Vief.
11. Vetweiderslaand.
12. Vetweiderslaand. 11 en 12 was erg goed land. Beide percelen werden vaak gebruikt voor vetweiders.

* Een perceel van Zwakenberg.
Dit perceel werd "Pad Zes" genoemd.
Achter dit perceel loopt het Selwerder Diepje. Over dit diepje lag een vlonder. Langs dit perceel liep een pad, via de vlonder kon je naar Harssensbosch lopen en van daaruit naar de Provincialeweg. De postbode maakte er destijds gebruik van om zo de Paddepoelsterweg te kunnen bereiken.